
FAVORIZAREA ȘI STIMULAREA ȘTIINȚEI DE SCHISE DE CĂTRE BIBLIOTECI

Victoria VASILICA

Angela DRĂGĂNEL

Cu ceva timp în urmă, bibliotecile din întreaga lume păreau doar o moștenire culturală, un fel de dinozaur cu un viitor marcat de apariția serviciilor digitale, a social media și de o viață socială din ce în ce mai agitată. Astăzi, în plină pandemie, mulți dintre noi descoperă că bibliotecile sunt departe de a muri: împrumuturi digitale, activități educaționale online, grupuri de lectură pe rețelele sociale, lecturi cu voce tare, campanii de promovare a cărții și lecturii, festivaluri online și multe alte inițiative. Ce s-a întâmplat cu bibliotecile pe care opinia publică le dorea locuri prăfuite, incapabile să se adapteze nevoilor societății? Foarte simplu, societatea a devenit conștientă de existența lor, le-a redescoperit datorită faptului că s-au schimbat condițiile de viață. Puțini dintre noi știu că tehnologia care stă în spatele apariției faxului a fost brevetată în 1843 și că până în anul 1925 companiile de telefonie americană au adaptat liniile sale acestei noi tehnologii. Cu toate acestea, abia la începutul anului 1980, faxul devine foarte căutat și întrebat odată cu posibilitatea de a transmite semnături la distanțe lungi, trecând de la statutul unui obiect de somptuozitate la un element necesar pentru fiecare. Această istorie explică într-un mod paradigmatic succesul bibliotecilor în perioada de pandemie. La fel ca și în cazul istoriei cu faxul, infrastructura digitală a bibliotecilor este activă de ceva timp, dar solicitarea serviciilor de la distanță a explodat acum, când au fost schimbate condițiile.

Importanța bibliotecii în promovarea științei devine necesară într-o societate de consum și exces de social media. Pentru a crește și dezvolta comunități, a crea atmosferă și posibilitate de a evada

---

din cotidian, devine importantă gama de servicii pe care le prestează biblioteca. Este vorba despre servicii care ar trezi interesul pentru știință, iar proiectul „Ora să Știm” a demonstrat că știința poate fi și distractivă. E important ca biblioteca să adune comunitatea în jurul său, să devină punct cu putere atractivă pentru utilizatori și nonutilizatori.

În Anul Lecturii s-a observat procesul de reinventare a metodelor de promovare a cărții și lecturii, am sesizat cu toții că potențialul, ardoarea bibliotecarului, care devine pro-activ în toate activitățile, nu are limită.

Dar bibliotecile din Republica Moldova pot și mai mult, sunt sprijin pentru cercetare și învățare pe tot parcursul vieții, deschizând efectiv o fază de raționament asupra identității și asupra viitorului.

Acest lucru evidențiază o capacitate de răspuns pozitivă din partea bibliotecilor, implicate într-un proces fără precedent de reconversie a serviciilor lor, concentrându-se pe potențialul și limitele lor.

În mod ideal, știința ar trebui să vizeze deschiderea deplină: în primul rând, acest lucru permite științei să progreseze, deoarece descoperirile publicate sunt supuse unei analize critice și, în al doilea rând, este singurul mod în care întreaga omenire poate profita de beneficiile științei. Cu toate acestea, deschiderea trebuie realizată într-o manieră etică și durabilă și nu ar trebui să afecteze negativ perspectivele de carieră ale unui academician sau protecția vieții private a unei persoane.

Comunitățile științifice trebuie să dezvolte noi instrumente, tehnologii și metode pentru a le permite să funcționeze în acest nou mediu operațional. Funcționalitatea noului mediu operațional se va axa pe predarea unor noi abilități studenților și recalificarea întregii comunități academice.

A devenit evident că știința deschisă necesită o extindere a serviciilor tradiționale de bibliotecă și adoptarea de noi roluri. Dezvoltarea de noi servicii deschise, infrastructuri și instrumente de sprijin pentru cercetare și știință ar necesita, de asemenea, calificări dincolo de abilitățile tradiționale ale unui bibliotecar.

Bibliotecarul cu astfel de abilități este cel care oferă sprijin în procesul de cercetare.

Știința deschisă este o nouă abordare a modului în care se efectuează și se organizează cercetarea științifică, bazată pe cooperare și noi căi de difuzare a cunoștințelor utilizând tehnologiile digitale și instrumente noi de colaborare. În tot acest proces de construcție a fenomenului științei deschise, bibliotecile au un rol primordial datorită capacității de a structura și gestiona informația existentă. O condiție a creșterii și dezvoltării acestui fenomen este și cultura științifică deschisă. Generațiile noi nu au interes pentru știință, indiferent de domeniul acesteia. Este important ca exact cum au fost centrate eforturile mai multor instituții și coagulate forțele în vederea promovării cărții și lecturii în cadrul Programului Național Lectura Central, care are drept actori centrali bibliotecile și bibliotecarii, să se întâmple la fel și cu știința. O încercare pentru a trezi interesul micilor cetățeni a fost proiectul „Ora să Știm”, o inițiativă internațională care a avut drept obiectiv stimularea interesului copiilor cu vârste între 3 și 10 ani pentru subiecte din aria ȘTIM (Știință, Tehnologie, Inginerie, Matematică).

Proiectul este implementat cu ajutorul bibliotecarilor din bibliotecile publice aflate în zonele rurale din România și Republica Moldova. În timpul atelierelor care au fost organizate copiii ascultau fascinați povești interactive și realizau mici experimente din domeniul ȘTIM.

Dar cum pot bibliotecile să integreze în astfel de preocupări

necesare și utile celălalt contingent de utilizatori, cu vârstă mai mare? În epoca social media știința este un fel de telefon fix despre existența căruia toată lumea știe, dar nu prea se grăbește nimeni să-l folosească, din motivul că majoritatea populației butonează pe Instagram, TikTok și Facebook. Știința mișcă dezvoltarea tehnologiilor de care suntem serviți și crește viteza vântului care învârte viitorul.

Bibliotecile reprezintă infrastructura culturală de bază a fiecărei țări, deci atitudinea, spiritul de inițiativă pentru a clădi un raționament participativ și a implica în acest sens mai mulți actori sociali, care promovează aceeași valoare, poate demara în biblioteci, ba chiar este necesar.

Implicarea bibliotecii drept catalizator în promovarea științei în general și a Științei Deschise în particular ar putea să se axeze pe o serie de acțiuni-cheie, cum ar fi:

- să crească notorietatea rezultatelor cercetării oamenilor de știință;
- să educe și să entuziasmeze publicul nespécialist;
- să încurajeze interesul tinerei generații pentru științe;
- să organizeze evenimente dedicate cercetătorilor, pasionaților de științe și publicului larg, evenimente de comunicare a științei;
- să promoveze proiectele de cercetare, activitățile științifice și rezultatele deosebite.

Desigur că această oportunitate poate servi drept fundament pentru dezvoltarea unor servicii de bibliotecă, care ulterior să devină indispensabile comunității servite. Cum aducem domeniile științei în bibliotecă? Specialiștii recomandă expoziții virtuale, cluburi de știință îmbinate organic cu cinacluri literare, concursuri de eseuri de popularizare a științei pentru tineri, dar și concursuri de robotică și minecraft, care deja se întâmplă în bibliotecile noastre.

Forme de favorizare a Științei Deschise în biblioteci

Clubul de știință: Totul are o explicație!

Cluburile de știință ajută utilizatorii să își perfecționeze abilitățile și să își dezvolte deprinderi noi. Bibliotecarul mileniului trei este un pilon de susținere a dezvoltării comunității în general și alături de părinți, educatori, profesori este responsabil pentru ceea ce se va întâmpla cu generațiile viitoare. Copiii din ziua de astăzi reprezintă viitorul, iată de ce este importantă apropierea acestei generații cât mai mult de știință și noile tehnologii.

Obiective:

- Popularizarea științelor și tehnologiilor în rândul tinerii generații;
- Asimilarea cunoștințelor noi prin experimentare și joc.

Avantaje ale organizării unui club de știință în bibliotecă

Îndrumați corespunzător, beneficiarii vor ajunge să experimenteze singuri, să lucreze în echipă, să se implice activ în ceea ce fac:

- experimentează și explorează;
- capătă încredere;
- își dezvoltă curiozitatea pentru știință;
- înțeleg mai bine fenomenele prezente în viața de zi cu zi;
- învață noțiuni științifice;
- ascultă activ și pun întrebări;
- acceptă greșelile și le depășesc, gestionându-le corespunzător.

Stabilește portretul beneficiarilor clubului de știință din bibliotecă

Primul pas pe care trebuie să îl urmezi, pentru a organiza un club de știință interesant, constă în stabilirea specificului participanților.

În funcție de vârsta, de nevoile și de interesele acestora, vei putea stabili lista de subiecte care urmează a fi abordate în cadrul

ședințelor clubului.

Alege colaboratorii pentru organizarea clubului de știință!

Odată ce a fost stabilit specificul grupului țintă, căruia clubul de știință i se adresează, poate fi alcătuită lista de colaboratori care vor fi încadrați în aceste activități.

Este recomandat de a include în lista coorganizatorilor:

- cadre didactice din cadrul instituțiilor de învățământ;
- voluntari care ar ajuta la supravegherea beneficiarilor în timpul ședințelor unde vor fi desfășurate experimente;
- diverși utilizatori împătimiți de domeniile științifice (adulți, copii sau adolescenți).

Stabilește regulile jocului pentru organizatori și participanți

Se știe că un club de știință este menit să întrunească persoane dornice să se exprime liber și că activitățile desfășurate trebuie să fie atractive. Cu toate acestea, atât organizatorii, cât și cei mici, participanții, vor avea nevoie de reguli. Astfel, totul se va desfășura în manieră civilizată și în mod organizat:

- stabiliți frecvența întâlnirilor pe care le veți organiza, în cadrul clubului de știință;
- alegeți intervalul orar potrivit pentru organizare. Țineți cont de vârsta participanților și de alte activități în care fiecare dintre voi sunteți implicați;
- stabiliți, de comun acord, condițiile în care o întâlnire poate fi anulată sau reprogramată;
- cereți părerea beneficiarilor cu privire la subiectele abordate pentru fiecare ședință.

Activități pe care le poți organiza în cadrul clubului de știință:

- Jocuri menite să dezvolte arta conversației;
- Redactarea unui jurnal al concluziilor;
- Vizionarea filmelor documentare;

▪ Organizarea unei piese de teatru care ar avea drept subiect fenomene științifice.

Pentru a descoperi subiecte interesante și materiale educaționale pentru ședințele clubului de știință din biblioteca dumneavoastră puteți accesa mai multe informații utile <https://comunicarestiintifica.ro/> (6), <https://unibuc.ro/category/stiinta-pe-intelesul-tuturor/>(7) sau <https://stiintasitehnica.com/>(8).

Ziua Internațională a Științei pentru Pace și Dezvoltare

Sărbătorită anual la 10 noiembrie, Ziua Mondială a Științei pentru Pace și Dezvoltare evidențiază rolul semnificativ al științei în societate, la fel, subliniază importanța și relevanța științei în viața noastră de zi cu zi.

Prin coeziunea științei cu societatea, Ziua Mondială a Științei pentru Pace și Dezvoltare își propune să se asigure că cetățenii sunt informați cu privire la evoluțiile științifice. De asemenea, subliniază rolul oamenilor de știință în dezvoltarea cunoștințelor noastre cu privire la procesele și fenomenele care se întâmplă pe planeta pe care o numim „acasă”. Funcția de informare și documentare a bibliotecii poate fi evidențiată mai ales în această zi. Fiecare bibliotecă poate adera la această zi și realiza evenimente interesante orientate către beneficiarii interesați, dar și pentru publicul larg.

Beneficiile organizării prilejuite de Ziua Mondială a Științei pentru Pace și Dezvoltare:

- consolidarea conștientizării publicului cu privire la rolul științei pentru comunități pașnice și durabile;
- promovarea solidarității naționale și internaționale pentru știința deschisă între țări;
- atragerea atenției cetățenilor asupra provocărilor cu care se confruntă știința.
- posibilitatea de a mobiliza pe toți actorii comunitari în jurul subiectului științei pentru pace și dezvoltare.

Activități recomandate pentru promovarea Zilei Mondiale a Științei pentru Pace și Dezvoltare:

- lecții publice;
- ateliere de creație;
- vizionare de film documentar;
- concursuri de eseuri;
- concursuri de robotică;
- expoziții de carte;
- dezbateri publice etc.

Desigur că anual, biblioteca poate diversifica varietatea activităților în funcție de subiectul ediției sau creativitatea echipei de bibliotecari care organizează evenimentul.

Vernisaj/Târg de promovare a științei

Evenimentul de acest tip are ca scop comunicarea rezultatelor științifice din regiune sau chiar țară prin promovarea acestora.

La eveniment pot fi invitați oamenii de știință care au înregistrat succese în domenii științifice diverse. Fiecărui invitat i se va pune la dispoziție un stand unde protagonistul va prezenta rezultatele lucrărilor sale.

Descoperirile științifice și tehnice ne schimbă și influențează viața, iar prin organizarea unor astfel de evenimente în bibliotecă se oferă accesul publicului larg și utilizatorilor bibliotecii în general la comunicarea cu cercetătorul.

Beneficiile organizării acestor evenimente:

- crește prestigiul bibliotecii;
- se oferă posibilitate cercetătorilor de a interacționa cu publicul nespecialist;
- promovarea rezultatelor științifice;
- identificarea potențialilor investitori (procurarea rezultatelor cercetărilor).

Activități recomandate:

- sesiuni interactive;
- demonstrații de experimente;
- prezentări de produse și/sau prototipuri obținute în urma cercetărilor;
- expoziție cu postere;
- discuții în aer liber.

Organizarea unui vernisaj al rezultatelor științifice ale comunității căreia îi aparții reprezintă o activitate complicată, însă parte cea mai bună este că tu, bibliotecarul, poți să intermediezi nu doar legătura dintre lucrarea științifică – beneficiar, dar și beneficiar – cercetător științific.

Pe lângă toate aceste forme de promovare a Științei Deschise, potențialul bibliotecilor publice teritoriale este mult mai mare. Există la nivel mondial, dar și în țara noastră mai multe experiențe în acest sens. Spre deosebire de bibliotecile universitare, bibliotecile publice teritoriale au, de obicei, funcția clară de deschidere pentru toți. Ele au un rol crucial în oferirea accesului egal și nediscriminatoriu la informație, la tehnologii informaționale și la alte resurse tuturor membrilor comunității, indiferent de gen, vârstă, apartenență etnică, dizabilitate și contribuie, prin mijloace specifice, la procesul de instruire, formare și cercetare. Și nu există niciun motiv pentru care o persoană obișnuită să nu dorească să poată accesa informațiile științifice.

Tinerii și potențialii antreprenori care doresc să dezvolte o afacere, persoanele care suferă de afecțiuni medicale, cei cu interes personal în istoria sau natura locală, cercetătorii care lucrează pentru organizații neguvernamentale și foștii studenți cu un interes continuu pentru subiectul lor – toți se pot baza pe biblioteca publică din localitate pentru a accesa articole și cărți științifice. Bibliotecile sunt o punte de unire și în cazul inițiativelor de știință

cetățenească a oamenilor „obișnuiți” cu literatura științifică (5).

În mod clar, bugetele bibliotecilor publice nu pot suporta costul abonamentelor la jurnale academice și, în acest caz, accesul deschis la aceste surse este esențial. Se impun parteneriate durabile între diferite tipuri de biblioteci pentru rezolvarea problemelor legate de costurile ridicate ale resurselor electronice licențiate. Totodată, bibliotecii îi revine și rolul de a promova și oferi acces la baze de date, arhive de reviste cu acces deschis și la alte resurse credibile, de bună calitate (2) și de a dezvolta abilități digitale ale utilizatorilor în vederea folosirii resurselor în Acces Deschis.

În contextul mișcării Știința Deschisă, biblioteca, poziționându-se drept creator al conținutului științific deschis, creează și dezvoltă platforme și resurse online, repozitorii instituționale și tematice, elaborează publicații instituționale în format electronic, creează, dezvoltă și valorifică biblioteci digitale, digitizează istoria locală etc.

Istoria locală oferă posibilitate oamenilor din comunitatea dată să fie mai aproape de pământul natal, să cunoască mai bine natura, istoria și cultura neamului. Biblioteca poate fi unul dintre principalii parteneri de informare, furnizând produse și servicii de înaltă calitate pentru promovarea comunității sale. Activitatea unei biblioteci în acest domeniu poate fi prezentată printr-o serie de produse și servicii, care includ:

- formarea unor resurse informaționale (colecții speciale sau baze de date), care ar conține informații de referință despre raionul/satul respectiv;
- elaborarea unor documente de publicitate (atât tradiționale, cât și multimedia), valorificând istoria și cultura orașului/satului natal;
- organizarea unor activități culturale (expoziții de pictură sau foto, întâlniri cu personalități din comunitate etc.) care ar promova valorile și bunurile culturale ale comunității deservite;

▪ organizarea excursiilor, călătoriilor interactive în orașul/satul natal (3).

▪ crearea și dezvoltarea, în continuare a serviciilor de digitizare a istoriei locale (1).

Actualmente, dacă biblioteca dorește să ofere valoare, trebuie să găsească acele activități/servicii/produse informaționale pe care doar ea le poate face, care nu pot fi realizate mai eficient de altcineva (4), iar personalul instituției să fie flexibil, inovativ și să se adapteze ușor noii realități.

Referințe bibliografice:

1. DIGITALIZAREA istorie locale. [online] [citată 06.05.2021]. Disponibil: http://resurse.bnrm.md/phocadownload/servicii%20moderne%20de%20bibliotec_digitalizarea%20istoriei%20locale.pdf
2. DRĂGĂNELI, Angela. Dezvoltarea și promovarea Științei Deschise: experiențe cu noi formule. In: Magazin Bibliologic, 2021, nr. 1/2, pp 56.
3. MUNTEAN, Aliona, BALEANU, Rodica. Excursia de bibliotecă – mod de extindere a orizonturilor cunoașterii. In: Magazin Bibliologic, 2021, nr. 1/2, pp. 5.
4. OLARIU, Ivona. Rolul bibliotecilor în tranziția către open access (OA): tendințe europene. [online] [citată 06.05.2021]. Disponibil: https://ciccre.uvt.ro/sites/default/files/qr/qr_viii_2_ivona_olariu.pdf
5. REACHING Further: Open Access and Public Libraries. [online] [citată 06.05.2021]. Disponibil: <https://blogs.ifla.org/lpa/2018/10/26/reaching-further-open-access-and-public-libraries/>
6. REVISTA Știința&Tehnica. [online] [citată 27.04.2021]. Disponibil: <https://stiintasitehnica.com/>
7. ȘTIINȚA pe înțelesul tuturor. [online] [citată 06.05.2021]. Disponibil: <https://unibuc.ro/category/stiinta-pe-intelesul-tuturor/>
8. ȘTIINȚĂ și comunicare. [online] [citată 26.04.2021]. Disponibil: <https://comunicarestiintifica.ro/>